

خبرنامه هفتگی

مدیریت تعارض منافع

شماره هشتم - ۲۵ تا ۳۱ مرداد ۱۳۹۹

مرکز توانمندی سازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
۱ شهریور ۱۳۹۹

بنام خداوند جان و

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

شماره هشتم - ۲۵ تا ۳۱ مرداد ۱۳۹۹

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۸

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

۱ شهریور ۱۳۹۹

فهرست مطالب

- درآمد: ملزومات توفیق در مدیریت تعارض منافع در آموزش و پرورش ۲
- تعارض منافع ساختاری و بخشی در نظام برنامه‌ریزی ۷
- طرح مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی ۷
- تامین امنیت سهامداران در صورت وقوع تعارض منافع ۸
- گسترده‌گی حاکمیت و زمینه‌های شکل‌گیری تعارض منافع ۸
- عملیاتی کردن قانون تعارض منافع: اقدامی قابل‌تحسین ۹
- تعارض منافع میان ساختاری، علت بی‌کارکردی دولت الکترونیک ۹
- مکانیزم شفافیت، راهکار مدیریت تعارض منافع ۱۰
- بررسی تعارض منافع در نظام اداری-استخدامی ۱۰
- تعارض منافع مدیران آموزش و پرورش، علت رشد مدارس غیردولتی ۱۱
- تعارض منافع وزارت نفت و دوراهی صادرات یا مصرف داخلی LPG ۱۱
- امیدواری جهانگیری به تصویب لایحه مدیریت تعارض منافع در مجلس ۱۱
- تاثیر تعارض منافع بر فراز و فرودهای بازار سهام ۱۲
- عملکرد متعارض شورای شهر مشهد ۱۲
- مدیریت تعارض منافع لازمه حفظ نظام است ۱۳
- تشکیل شورای عالی خاک و تاثیر آن بر مدیریت تعارض منافع ۱۳
- درخواست تسریع بررسی لایحه مدیریت تعارض منافع در مجلس ۱۳
- خشن‌ترین شکل تعارض منافع در آموزش و پرورش است ۱۴
- سازمان جنگل‌ها و معضل تعارض منافع در ایفای وظایف زیست‌محیطی ۱۴
- مدارس فرهنگ، مصداقی از تعارض منافع ۱۵
- تحلیل تعارض منافع در فضای مجازی ۱۶

درآمد: ملزومات توفیق در مدیریت تعارض منافع در آموزش و پرورش تاملی بر اجرای بخشنامه مدیریت تعارض منافع در پایان مهلت دوماهه وزارت آموزش و پرورش

سمانه سهرابی

مهلت دوماهه مهمترین ماده بخشنامه وزیر آموزش و پرورش در راستای مدیریت تعارض منافع در این وزارتخانه اخیراً به پایان رسید. محسن حاجی میرزایی اواخر خردادماه بود که خبر از برنامه‌ی این وزارتخانه برای مدیریت تعارض منافع در بخش‌هایی نظیر مدرسه‌داری مدیران دولتی، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی و ... داد و در فاصله‌ی کوتاهی بخشنامه‌ای توسط وزارت آموزش و پرورش به تمامی ادارات و سازمان‌های زیرمجموعه‌ی آن ابلاغ شد که در آن تاکید شده بود مشمولان بخشنامه که خود یا بستگانشان مرکز آموزشی و پرورشی غیردولتی از قبیل آموزشگاه علمی آزاد، آموزشگاه زبان خارجی، مرکز مشاوره، کانون فرهنگی و تربیتی دارند حداکثر ظرف مدت دو ماه پس از ابلاغ این بخشنامه مکلفند نسبت به توقف فعالیت و تعطیلی مرکز غیردولتی اقدام و مجوز صادره را به مرجع صدور تحویل نمایند یا از تصدی پست اجرایی استعفا و از عضویت در شوراها انصراف دهند.

اخیراً مدیرکل ارزیابی عملکرد و رسیدگی به شکایات وزارت آموزش و پرورش در خبری اعلام کرد ۸۰ درصد استان‌ها تکلیفشان در این زمینه روشن شده و به زودی گزارش تکمیل شده در اختیار وزیر آموزش و پرورش قرار خواهد گرفت. بنابراین در پایان انقضای مهلت دوماهه بخشنامه انتظار می‌رود گزارشی توسط وزارت آموزش و پرورش ارائه شده و آمار و ارقامی از اجرا و تحقق مفاد بخشنامه اعلام شود.

جدای از این روند مورد انتظار، از نگاه یک ناظر بیرونی، بخشنامه وزارت آموزش و پرورش موج لازم برای حمایت اجتماعی را ایجاد نکرد. گرچه در روزهای آغازین اعلام خبر مذکور از طرف آقای حاجی میرزایی، واکنش‌های مثبت زیادی از سوی جامعه‌ی فرهنگیان کشور و کارشناسان آموزش و پرورش نسبت به این اقدام مطرح شد، اما این واکنش‌های پراکنده تبدیل به یک نیروی اجتماعی حمایتگر برای این اقدام مهم نشد.

مدیریت تعارض منافع در یک بخش با پیچیدگی‌های متعددی مواجه است. از یک سو، ذینفعان بسیاری در این زمینه در بخش‌های مختلف دولتی، خصوصی، رسانه‌ای، صنفی - مدنی و ... وجود دارد که مجاب‌سازی آن‌ها برای پیشبرد یک اقدام اصلاحی کار آسانی نیست؛ به ویژه اینکه پای منافع در میان است. از سوی دیگر، حوزه‌ی آموزش و پرورش با کانونی‌ترین نهاد جامعه یعنی خانواده‌ها در ارتباط است. کنت، جامعه‌شناسی پیشگام فرانسوی، معتقد بود واحد اصلی و سازنده جامعه، خانواده است. خانواده‌ها در بحث مدرسه و آموزش و پرورش فراگیرترین ذینفعان هستند و مدرسه را مهمترین جایگاه برای رشد و تربیت و اجتماعی شدن فرزندان خود می‌دانند. سرشت و سرنوشت مدارس برای خانواده‌ها مهم و موضوع نگرانی آن‌هاست. معمولاً سایر ذینفعان از این نگرانی خانواده‌ها در مورد فرزندانشان بیشترین بهره را می‌برند. بنابراین هیچ اقدامی از سوی آموزش و پرورش برای مدیریت تعارض منافع توفیق نمی‌یابد مگر اینکه نگرانی‌ها خانواده‌ها را لحاظ کرده و از نیروی اجتماعی فراگیر آن‌ها برای تغییر بهره جوید.

در وهله دوم، معلمان و معلمان پشتیبان (مدیران، معاونان و ...) فراگیرترین ذینفعان حوزه‌ی آموزش و پرورش هستند. مطابق اعلام منابع رسمی از حدود ۹۰۰ هزار پرسنل آموزش و پرورش، ۸۷/۷۵ درصد در گروه معلمان (۶۲/۲۲ درصد معلمان حاضر در سر کلاس‌های درس و ۲۵/۵۳ درصد معلمان پشتیبان شامل مدیران مدرسه، معاونان، سرپرست شبانه روزی و ...) قرار می‌گیرند. یعنی رقمی حدود ۸۰۰ هزار معلم حاضر در کلاس و پشتیبان داریم. این جدای از معلمانی است که در مدارس غیردولتی مشغول به تدریس هستند و جزو پرسنل آموزش و پرورش محسوب نمی‌شوند. بنابراین گروه فراگیر دیگر در آموزش و پرورش معلمان هستند که مجاب‌سازی و استفاده از ظرفیت آن‌ها برای پیشبرد هرگونه طرح اصلاحی ضرورت دارد.

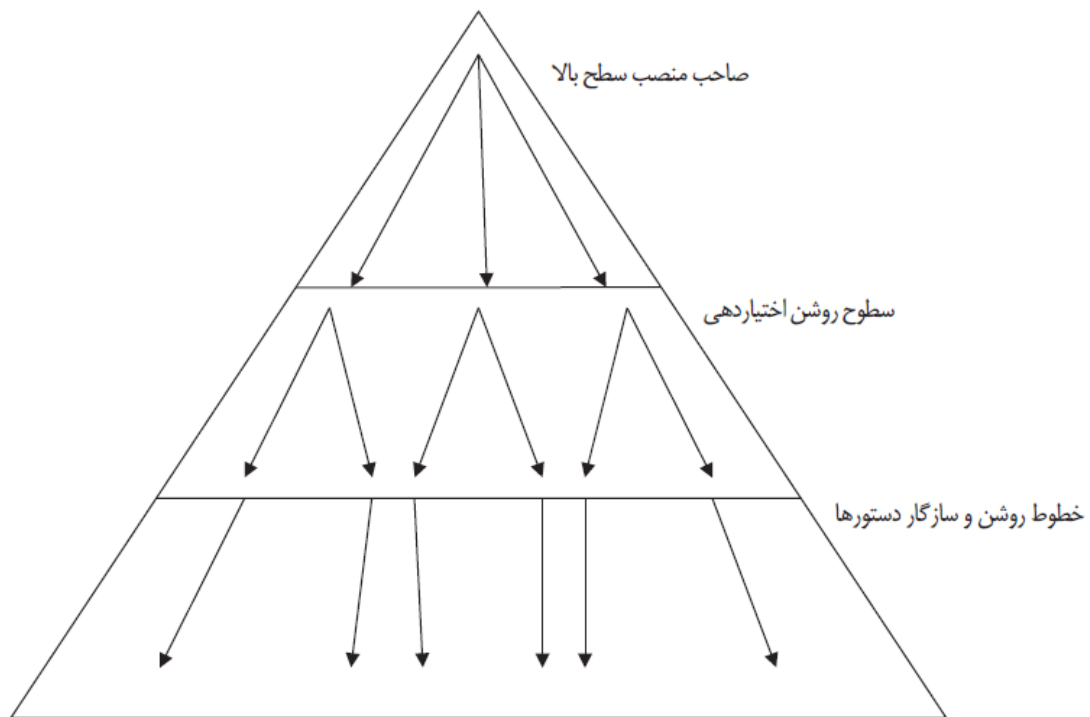
در کنار موسسات ریز و درشت بی‌شمار فعال در حوزه‌ی کمک‌درسی، ذینفعان بزرگ و کوچک در حوزه‌ی مدرسه‌داری و دیگر اجزای وزارت آموزش و پرورش مانند سازمان نوسازی، سازمان برنامه‌ریزی درسی، سازمان آموزش استثنایی و ... که مجموعاً اقتصاد حوزه‌ی آموزش در کشور را شکل داده و مدیریت می‌کنند، مجموعه‌ای از نهادهای حرفه‌ای و صنفی و نهادهای مدنی فعال در حوزه‌ی آموزش داریم: کانون صنفی معلمان، انجمن اسلامی معلمان، سازمان معلمان ایران، مجمع فرهنگیان ایران اسلامی، کانون تربیت اسلامی و ... تنها عناوین برخی از این تشکلهای حرفه‌ای است. بسیاری از احزاب سیاسی نیز شاخه فرهنگیان و معلمان دارند. به علاوه، سازمان‌های مردم‌نهادی هستند که در حوزه‌ی آموزش داوطلبانه کودکان جامانده از مدرسه یا کودکان بی‌سرپرست و ... فعالیت دارند.

نگاهی به همین تعدد ذینفعان دخیل در حوزه‌ی آموزش و پرورش نشان می‌دهد که هر اقدام اصلاحی در این حوزه با چه حجمی از پیچیدگی و متغیرهای متنوع مواجه است. در چنین شرایطی، مدیریت تعارض منافع چه ملزوماتی را طلب می‌کند؟

تعارض منافع که در پیوند با منافع فردی و گروهی است؛ در جامعه تبدیل به امری هنجاری شده است. حضور بازنشستگان در بخش خصوصی یا اشتغال بیرونی کارکنان دولت، از سوی بسیاری از افراد جامعه به ویژه کسانی که خود درگیر تعارض منافع هستند، اموری مثبت قلمداد می‌شوند. به علاوه، قاعده‌گذاری و نظارت از طرف کسانی که خود فعالیت آموزشی دارند به سبب آشنایی با چم و خم موضوع، امری کارآمد تصور می‌شود. اینها در مجموع سبب می‌شود درک کافی از قبح و پیامدهای منفی و مخرب تعارض منافع در نظام آموزشی و دیگر ذینفعان وجود نداشته باشد. از نظر بسیاری از کسانی که مشمول تعارض منافع می‌شوند، آن‌ها با نیتی خیرخواهانه در پی اعتلای بخش آموزش کشور بوده‌اند و سال‌ها سرمایه‌گذاری کرده‌اند تا بخشی از آموزش و پرورش کشور را بهبود بخشند. چگونه می‌توان در شرایطی که امری از جانب ذینفعان هنجاری، مثبت و به نفع توسعه کشور قلمداد می‌شود، از پیامدهای منفی آن سخن گفته و درصدد مقابله با آن برآمد؟

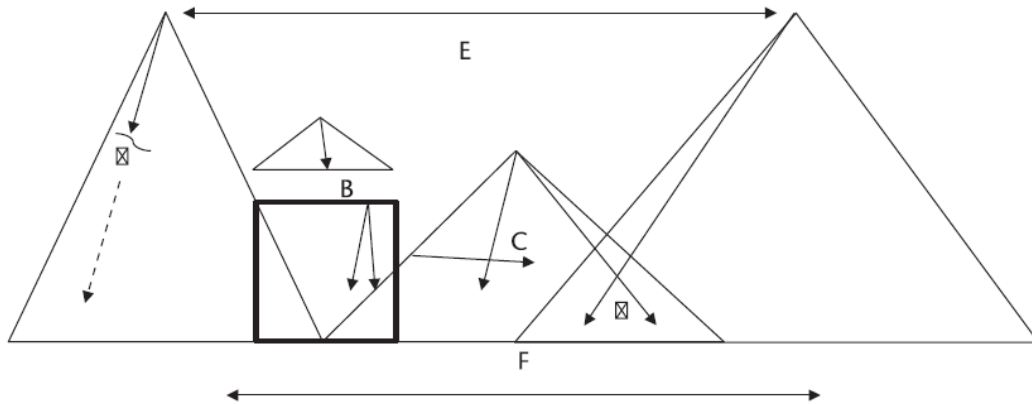
تا اینجا کوشیدیم که توضیح دهم چرا تعارض منافع در حوزه آموزش و پرورش موضوعی به غایت دشوار و پیچیده است. اکنون سوال این است که آیا در برنامه طراحی شده توسط وزارت آموزش و پرورش برای مدیریت تعارض منافع به ابعاد و مسائل فوق‌اندیشیده شده است؟

به طور کلی تصور غالب در افرادی که در قدرت هستند این است که اصلاح سیستم باید بر اساس متد بالا به پایین و با به کار گرفتن اقتدار سازمانی انجام شود. آموزه‌های PDIA به ما نشان می‌دهد که داشتن اقتدار لازم و کسب مجوز از مقامات برای پیشبرد یک برنامه اصلاحی درون نظام اداری، امری حیاتی و مهم است. بدون کسب اقتدار و مجوز لازم، نمی‌توان امیدی به اصلاح سیستم داشت. اما در اختیار داشتن اقتدار برای پیشبرد یک برنامه اصلاحی، به تنهایی تنها در یک بروکراسی آرمانی امکان‌پذیر است نه یک بروکراسی واقعی. در بروکراسی آرمانی ساختاری سلسله‌مراتبی نظیر شکل ۱ برقرار است: مناصب سطح بالا بر اساس سطوح روشن اختیاردهی دستورالعمل‌هایی صادر و به زیرمجموعه‌های خود ابلاغ می‌کنند و این دستور به شکل روان و بدون دست‌انداز به پایین‌ترین سطوح بروکراسی رسیده و عملیاتی می‌شود. اما بروکراسی‌های موجود در عمل این اندازه آرمانی نیستند.

شکل ۱: نوع ایدئال ساختار بروکراتیک (اندروز و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۷۶)

در یک بروکراسی در هم‌ریخته و کژکارکرد، اما ساختار اقتدار به این شکل توزیع و تنظیم نشده است. ارتباطات افقی، گسسته شدن خطوط اقتدار در میانه‌ی ساختار، وجود قدرت‌های رقیب و ... ساختار اقتدار را در یک بروکراسی کژکارکرد مختل می‌کند (شکل ۲). شواهد زیادی داریم که نشان می‌دهد بروکراسی در ایران کژکارکرد است و با انواع اختلال و ناکارآمدی مواجه است. در چنین ساختار بروکراتیکی، تصور اینکه صدور یک بخشنامه از طرف عالی‌ترین مقام سازمان بتواند به حل مسئله منجر شود، غیرواقع‌بینانه است.

شکل ۲: ساختار واقعی یک بروکراسی کژکارکرد و درهم‌ریخته (اندروز و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۷۸)

تردید نیست که وزیر آموزش و پرورش با تجارب اجرایی و جایگاهی که قبل‌تر در مقام دبیر هیئت دولت داشته، به خوبی با خلل‌های موجود در بروکراسی از جمله نظام اداری آموزش و پرورش آشنایی دارد. و باز هم تردید نیست که انتظار وزارت آموزش و پرورش این نبوده که با صدور یک دستورالعمل یا بخشنامه بتواند پدیده‌ای پیچیده مانند تعارض منافع را در ظرف مدت دو ماه حل و فصل کند. به رغم همه این مفروضات و پیچیدگی‌ها، وزارت آموزش و پرورش این جسارت را داشته که وارد حوزه‌ای خطیر شود. در حال حاضر مهلت دوماهه اجرای ماده اول بخشنامه نیز به پایان رسیده است و همانطور که در ابتدا گفته شد احتمالاً به زودی شاهد ارائه گزارش کاری از وزارت آموزش و پرورش خواهیم بود. اما ناظران و آگاهان می‌دانند که این مسیر تازه نخستین قدم برای مدیریت تعارض منافع در بخش آموزش و پرورش کشور است. در این مسیر جلب حمایت خانواده‌ها، فرهنگیان و معلمان، تشکل‌ها و نهادهای حرفه‌ای و مدنی و اصحاب رسانه ضرورتی پیش روی وزارت آموزش و پرورش برای تداوم و پیگیری این موضوع اساسی در ساختار آموزش و پرورش کشور است.

تعارض منافع در این حوزه موجد اشکال متنوعی از فقر و نابرابری آموزشی بوده است و در صورت تشریح پیامدهای مخرب تعارض منافع در این زمینه برای خانواده‌ها، فرهنگیان و نهادهای صنفی و مدنی این حوزه می‌توان به ایجاد نیروی اجتماعی موثر برای پیگیری موضوع امیدوار بود. بنابراین وزارت آموزش و پرورش در صورت جدیت و برنامه‌ریزی سیستماتیک برای پیشبرد مدیریت تعارض منافع در زیرمجموعه‌ی خود، ناگزیر از به کار گرفتن برنامه‌های حمایت‌طلبی برای ایجاد نیروی اجتماعی لازم در این زمینه است و نمی‌تواند به اقتدار سازمانی و روند بخشنامه‌ای بالا به پایین بسنده کند؛ هرچند وجود اقتدار قانونی، تداوم این اقتدار و نیز توسعه آن به سطوح بالاتر (هیئت دولت و ریاست جمهوری) ابزار ضروری اصلاح اداری فراگیر در حوزه‌ی مدیریت تعارض منافع است.

منبع

- اندروز، مت، لنت پریچت، مایکل وولکاک، (۱۳۹۸)، توانمندسازی حکومت: شواهد، تحلیل و عمل، ترجمه جعفر خیرخواهان و سعید درودی، مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه با همکاری انتشارات روزنه، چاپ دوم.

گزیده‌ی اخبار و تحلیل‌های اصلی هفته گذشته در حوزه تعارض منافع به این شرح است:

- اسحاق جهانگیری، معاون اول و حسینعلی امیری معاون پارلمانی رئیس جمهور هر دو اظهار امیدواری کرده‌اند که مجلس نسبت به بررسی لایحه شفافیت و مدیریت تعارض منافع اقدام عاجلی صورت دهد.
- هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی از اعلام وصول «طرح مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی» خبر داده است.
- جهانبخش میرزاوند، مدیر کل دفتر امور خاک وزارت جهاد کشاورزی خبر از تشکیل شورای عالی خاک به عنوان ابتکاری برای مدیریت تعارض منافع دستگاه‌ها در مسئله منابع خاکی داده است.
- محمدرضا باهنر، فعال سیاسی و عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام تعارض منافع میان ساختاری و عدم همکاری سازمان‌ها با یکدیگر را علت بی کارکردی دولت الکترونیک عنوان کرده است.
- نمایندگان بخش خصوصی در اتاق بازرگانی تهران در نشست با رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار ضمن بررسی مسائل به موضوع تعارض منافع در این سازمان پرداختند.
- کیومرث اشتریان، دانشیار سیاست‌گذاری عمومی دانشگاه تهران، به تحلیل تعارض منافع ساختاری و بخشی در نظام برنامه و بودجه کشور پرداخته است.
- حسن خوشپور، مدیر سابق سازمان برنامه و بودجه، به تحلیل حدود و ثغور سازمان و تشکیلات، اقتدار مدیریت و روش سیاست‌گذاری بخش حاکمیت از منظر تعارض منافع پرداخته است.

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی - ۱ شهریور ۱۳۹۹

تعارض منافع ساختاری و بخشی در نظام برنامه‌ریزی

کیومرث اشتریان (دانشیار سیاست‌گذاری عمومی دانشگاه تهران) - ۲۵ مرداد ۹۹

◀ تعارض منافع در نظام برنامه و بودجه

برنامه‌های پنج‌ساله که از پیش از انقلاب شروع شد و پس از انقلاب ادامه یافته، از حالت پروژه‌ای با پروژه‌های موضوعات محدود، به تدریج به برنامه جامع تغییر کرده‌اند. یکی از علل این گسترده شدن بی‌ضابطه برنامه‌ها، منافع بخشی یا ساختاری است. در اینجا با تعارض منافع ساختاری یا بخشی روبه‌رو هستیم. هر دستگاه و بخشی می‌خواهد جایگاهی را برای خود در برنامه پنج‌ساله در نظر بگیرد. این باعث شده هر دستگاهی یک ماده تا چند ماده به این قانون اضافه کند. نتیجه این اتفاق بزرگ شدن برنامه است که آن را از حیز انتفاع خارج می‌کند.

ضلع دیگر این تعارض منافع در نظام برنامه‌ریزی، نمایندگان پارلمان هستند که وظایف و مأموریت آنها با تعارض منافع گره خورده است. مهم‌ترین تعارض منافی که نمایندگان مجلس با آن مواجه هستند، «تعارض وظایف» و «انگیزه‌های سیاسی، منطقه‌ای و جناحی» است که عدم مدیریت آن سبب شده است نظام برنامه‌ریزی با چالش‌های جدی مواجه شود. نمونه آشکار این موضوع در لایحه تقدیمی برنامه ششم توسعه دولت و مصوبه مجلس شورای اسلامی است. به این ترتیب شما عملاً صحنه مسابقه‌ای بین مدیران دستگاه‌های اجرائی و نمایندگان مجلس برای فرجه کردن قانون برنامه توسعه می‌بینید.

موضوع تعارض منافع به شکل دیگری در ادبیات سیاست‌گذاری عمومی بحث شده است. به عنوان مثال، می‌توان به تئوری انتخاب عمومی اشاره کرد. سخن اصلی این نظریه این است که مدیران چون در پی منافع شخصی خود هستند، سعی می‌کنند دولت خدماتی را گسترش دهند؛ به این ترتیب هزینه‌های خدمات عمومی دولت افزایش پیدا می‌کند و دولتی که با این حجم افزایش هزینه روبه‌رو می‌شود، در ارائه خدمات ناکارآمد خواهد بود.

مشکل ساختاری دیگر وجود سازمان‌هایی است که موضوعیت خود را به مرور زمان از دست داده‌اند؛ اما به دلیل وجود همین تعارضات منافع همچنان حفظ شده‌اند. به طور نمونه من توجیه خیلی جدی برای وجود وزارتخانه‌ای مثل وزارت علوم یا وزارت ورزش نمی‌بینم. بخشی از این اتفاق ممکن است به دلیل نداشتن مهارت در حکمرانی باشد و بخشی از آن توزیع رانت سیاسی. یعنی به دنبال فعالیت‌های انتخاباتی افراد و گروه‌های مختلف برای یک نامزد، پست‌هایی برای آنها در نظر گرفته می‌شود. این مهم را می‌توان ذیل عدم مدیریت تعارض منافع در ساختار دولت تحلیل کرد.

🔗 روزنامه شرق

طرح مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی

سید محسن دهنوی (عضو هیئت رئیسه مجلس) - ۲۶ مرداد ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

سید محسن دهنوی، عضو هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی در صحن علنی طرح‌ها و لایحه را اعلام وصول کرد که در بین آن‌ها، «طرح مبارزه با تعارض منافع و ممنوعیت دانشگاه‌های غیرانتفاعی» نیز به چشم می‌خورد.

🔗 مرکز پژوهش‌های مجلس

تامین امنیت سهامداران در صورت وقوع تعارض منافع

حسن قالیباف اصل (رییس سازمان بورس و اوراق بهادار) - ۲۵ مرداد ۹۹
 ◀ تعارض منافع در بازار سرمایه

هیأت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار در راستای اجرای بندهای ۸ و ۱۱ ماده ۷ قانون بازار اوراق بهادار، در جهت حفظ و حمایت از سرمایه مدیریتی سالم بازار سرمایه، پیش از این، اصول و هنجارهای رفتاری مدیران ناشران غیرنهاد مالی و مدیران نهادهای مالی را تدوین و تصویب کرده است. در راستای حمایت هر چه بیشتر از بالاترین مقام اجرایی مالی اشخاص تحت نظارت و الزام اعضای هیأت مدیره و مدیرعامل اشخاص تحت نظارت سازمان به تضمین تقویت استقلال و حمایت از آنها، اصول مذکور مورد بازنگری قرار گرفت و موادی به آن الحاق شد. در صورت عدم استقلال مقام مذکور و تعریف آن تنها در چارت اداری شرکت، صدمات بسیاری به تهیه و تنظیم صورتهای مالی وارد شده و در صورت وقوع تعارض منافع بین مدیران شرکت و سهامداران، این بالاترین مقام مالی شرکت است که به عنوان یکی از مسئولان تهیه و تنظیم صورتهای مالی می‌تواند با استقلال خود و احساس امنیت شغلی، امنیت سهامداران را تضمین کند.

🔗 پایگاه خبری بازار سرمایه

گسترده‌گی حاکمیت و زمینه‌های شکل‌گیری تعارض منافع

حسن خوشپور (مدیر سابق سازمان برنامه و بودجه) - ۲۵ مرداد ۹۹
 ◀ تعارض منافع در نظام برنامه و بودجه

حدود و ثغور سازمان و تشکیلات، اقتدار مدیریت و روش سیاست‌گذاری بخش حاکمیت حتی اگر منطقی باشد، به طور بالقوه محرک‌ها و عوامل بروز تعارض منافع را تحریک می‌کند. نقش و میزان حضور دولت در اقتصاد از وضعیتی که صرفاً تولید کالای عمومی و حفظ نظم و امنیت و فراهم کردن بستر مناسب برای بازارهای کسب و کار و فعالیت کارگزاران اقتصادی را فراهم می‌کند (حضور حداقل) تا وضعیتی که انحصار تولید و عرضه و تقاضا را در بازارها در اختیار می‌گیرد (حضور حداکثر)، تعیین‌کننده قابلیت‌ها و زمینه‌های اعمال حاکمیت و قابلیت شکل‌گیری تعارض منافع است.

اگر فرایندهای تحقق اهداف و اعمال سیاست در بخش‌های حاکمیت و تصدی‌گری به طور کامل، دقیق و منفک از یکدیگر در راستای مناسب سازماندهی نشود، زمینه‌های شکل‌گیری تعارض منافع پدید می‌آید که نتیجه آن، بروز اختلال وسیع در فرایند سیاست‌گذاری و عملیاتی و عدم کارایی سیاست‌ها و محقق نشدن اهداف است. سازمان و تشکیلات اجرائی کشور شامل وزارتخانه‌ها، موسسات و سازمان‌هایی است که نقش اصلی را در بخش حاکمیت، نظارت و سیاست‌گذاری ایفا می‌کنند و همچنین شامل چندین شرکت و بنگاه اقتصادی بزرگ و اساسی است که در بخش عملیاتی و تصدی‌گری، مجری سیاست‌های تدوین شده در بخش حاکمیت هستند.

🔗 روزنامه شرق

عملیاتی کردن قانون تعارض منافع: اقدامی قابل تحسین

محمودرضا اسفندیار (عضو هیئت علمی دانشگاه شهرری) - ۲۶ مرداد ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

در دو سال اخیر بحث پیاده سازی قانون تعارض منافع و منع مداخله کارکنان دولت به جد مطرح و در حوزه وزارت رفاه و آموزش و پرورش سعی در اجرای آن شده است که به نوبه خود یکی از مبانی شکل گیری انحصار است و باریشه کن کردن زمینه‌هایی می‌توان به برقراری عدالت نسبی در توزیع متوازن مزایا در هر حوزه‌ای امیدوارتر شد. اما نکته‌ای در این بین مغفول مانده و در آدرس مبنای بی عدالتی در سطح آموزش و پرورش که این روزها بیشتر توسعه مدارس خصوصی را عامل این پدیده ناخوشایند قلمداد می‌کنند باید تجدیدنظر کنیم. در واقع مبنای آن به زعم نگارنده افول از اصل ۳۰ قانون اساسی و تنوع بخشی بی مورد در سطح مدارس دولتی بوده است که حدود ۸۹ درصد مدارس کشور را شامل می‌شود.

در صورت بهبود فضای غالب مدارس دولتی، همچون گذشته اقبال به بخش دولتی رونق خواهد یافت که اقدام عاجل، همه جانبه و فراگیر اجرای قانون تعارض منافع در حوزه مدرسه داری در همه سطوح حاکمیتی می‌تواند خود به این ارتقای کیفی کمک شایانی کند.

🔗 روزنامه رسالت

تعارض منافع میان ساختاری، علت بی کارکردی دولت الکترونیک

محمدرضا باهنر (عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام) - ۲۶ مرداد ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

معتقدم تمام زیرساخت‌ها و نرم افزارهای دولت الکترونیک وجود دارد اما مشکلی که ما داریم این است که در حال حاضر ۵۰ جزیره الکترونیک در کشور داریم ولی این جزیره‌ها حاضر نیستند که به یکدیگر متصل شوند که یکی از دلایل آن تعارض منافع موجود در دستگاه‌های مختلف دولتی است. به طور مثال اداره امور مالیاتی قصد شفاف سازی مالیات‌ها را دارد ولی اطلاعات خودروها در اختیار ناجا است، اطلاعات مسکن در اختیار وزارت مسکن است، اطلاعات گمرکات در اختیار وزارت اقتصاد است و به همین ترتیب در سازمان‌های دیگر و این دستگاه‌ها اطلاعات خود را به سازمان امور مالیاتی ارائه نمی‌دهند.

یکی از مشکلات ساختاری کشور ما این است که سران قوا می‌خواهند در تقابل با هم مملکت را اراده کنند در حالی که باید با همکاری هم مملکت را اداره کنند. مونتسکیو هم که گفته بود تفکیک قوا، منظورش این نبود که قوای کشور در مقابل یکدیگر قرار بگیرند بلکه گفته بود ضمن تفکیک وظایف هر قوه ولی در نهایت باید در راستای یک هدف حرکت کنند نه اینکه بر سر هر موضوعی با یکدیگر دچار تعارض شوند. البته رهبر انقلاب برای حل این مشکل ایده جلسات مشترک سران قوا را مطرح کردند و برای رفع این مشکل تدبیر کردند.

🔗 روزنامه فرهیختگان

مکانیزم شفافیت، راهکار مدیریت تعارض منافع

سیده فاطمه حبیبی - ۲۶ مرداد ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

تقابل منفعت، هر چه در لایه‌های بالاتر قدرت، و در اصلی‌ترین جایگاه‌های تصمیم‌گیری یک جامعه رخ دهد، به همان نسبت خطرناک‌تر و آسیب‌زاتر خواهد بود. به عنوان مثال نمایندگان که به طرح تحقیق و تفحص از مجلس رای منفی میدهند. یا وزیری که در جایگاه وزارت بهداشت باید حافظ منافع جامعه برای درمان کم هزینه باشد، اما خود مالک چند بیمارستان خصوصی است. بخشی از راه حل تعارض منافع، به حاکمیت وجدان و پایبندی به دین و اخلاق بر میگردد، اما تجربه جوامع موفق بویژه اتحادیه اروپا برای مقابله با این مسئله نیز نشان داده است، استفاده از مکانیزم شفافیت، تا حدود بسیاری این معضل را کنترل خواهد کرد.

🔗 پایگاه خبری تحلیلی شعار سال

بررسی تعارض منافع در نظام اداری - استخدای

اندیشکده شفافیت برای ایران - ۲۷ مرداد ۹۹

◀ تعارض منافع در نظام اداری - استخدای

اندیشکده شفافیت برای ایران در ادامه سلسله جلسات مجازی تعارض منافع در حکمرانی، به بررسی نظام اداری - استخدای از منظر تعارض منافع پرداخته است.

پنل مجازی

تعارض منافع در حکمرانی

سلسله نشست‌های

بررسی نظام اداری - استخدای

دکتر سیدحسین رضوی‌پور
پژوهشگر نظام اداری استخدای

دکتروید یآوری
عضو هیئت علمی دانشگاه
امام صادق علیه‌السلام

دکترولی رستمی
عضو هیئت علمی
دانشگاه تهران

ثبت نام
و اطلاعات بیشتر:
eseminar.tv/wb12776

چهارشنبه، ۲۹ مردادماه ۱۳۹۹
ساعت ۱۵ تا ۱۷

🔗 اندیشکده شفافیت برای ایران

تعارض منافع مدیران آموزش و پرورش، علت رشد مدارس غیر دولتی

مهران گلزاری (دبیر سابق انجمن اسلامی دانشجویان تحکیم وحدت دانشگاه تبریز) - ۲۷ مرداد ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه آموزش عمومی

گلزاری ضمن اشاره به عقب ماندگی استان در حوزه‌های مختلف آموزشی مطرح کرد: رتبه دوم استان در تعداد مدارس غیردولتی، یکی از علل این امر و عدم نظارت بر تعارض منافع مدیران آموزش و پرورش در این موضوع منجر به رشد فزاینده مدارس غیردولتی شده که یکی از گلوگاه‌های بی عدالتی آموزشی است.

🔗 خبرگزاری دانشجو

تعارض منافع وزارت نفت و دوراهی صادرات یا مصرف داخلی LPG

گروه نفت و انرژی خبرگزاری فارس - ۲۷ مرداد ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه نفت و انرژی

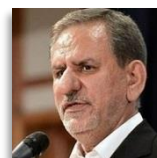
برای محاسبه میزان درآمد ناشی از جایگزینی LPG به جای بنزین یا گازوئیل و سپس صادرات بنزین یا گازوئیل معادل آن باید به میانگین اختلاف قیمت LPG با بنزین و LPG با گازوئیل توجه شود. طبق گزارش نشریه پلتس و آمار معاملات بورس انرژی، قیمت صادراتی هر تن بنزین نسبت به گاز مایع فشرده LPG حدود ۱۵۰ دلار بیشتر است. هر چند در ظاهر استفاده از عددهای غیر واقعی شرکت پالایش و پخش در این حوزه غیرطبیعی به نظر می‌رسد اما بد نیست بدانید که آنچه این شرکت را به دوری از فضای کارشناسی و تولید اعداد نادرست کشانده، تعارض منافی است که از عدم استفاده این LPG در خودروهای مردم و سپس صادرات این سوخت به حساب این شرکت سرازیر می‌شود. لذا این شرکت حاضر است که این LPG فعلا در خط بسوزد ولی زیرساختی برای استفاده مردم فراهم نشود که بعدها جلوی صادرات این مقدار LPG گرفته نشود.

🔗 خبرگزاری فارس

امیدواری جهانگیری به تصویب لایحه مدیریت تعارض منافع در مجلس

اسحاق جهانگیری (معاون اول رییس جمهور) - ۲۸ مرداد ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

مبارزه با فساد اقتصادی هیچ تضاد و تعارضی با فعالیت اقتصادی سالم و سرمایه گذاری اقتصادی در کشور ندارد و برای موفقیت در این زمینه باید از حاشیه سازی‌های سیاسی و جناحی پرهیز کرد. دولت در زمینه مبارزه با مفاسد اقتصادی لوایح شفافیت، تعارض منافع و مبارزه با فساد و سلامت اداری را به مجلس شورای اسلامی ارائه کرده است و امیدواریم مجلس با تصویب سریعتر این لوایح گام موثری در پیشگیری از بروز مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های مختلف بردارد.

🔗 خبرگزاری ایسنا

تاثیر تعارض منافع بر فراز و فرودهای بازار سهام

حسن فروزان فرد (رئیس کمیسیون «حمایت قضایی و مبارزه با فساد» اتاق بازرگانی) - ۲۸ مرداد ۹۹
 ◀ تعارض منافع در بازار سرمایه

نمایندگان بخش خصوصی در اتاق بازرگانی تهران، در نشست مرداد ماه خود میزبان حسن قالیباف اصل، رئیس سازمان بورس و اوراق بهادار بودند و با او از نقاط ضعف و قوت بازار سهام در دوره اقبال عمومی به این بازار گفتند و پیشنهادات، انتقادات و سوالات خود را مطرح کردند و رئیس سازمان بورس نیز به بخشی از این سوالات پاسخ داد.

حسن فروزان فرد، رئیس کمیسیون «حمایت قضایی و مبارزه با فساد» اتاق بازرگانی تهران با اشاره به اینکه بازار سرمایه در مقایسه با سایر بازارها از شفافیت بیشتری برخوردار است، دو درخواست را مطرح کرد؛ نخست اینکه اتاق در تعامل با سازمان بورس، فهرستی از بهترین شرکت‌ها را برای پذیرش آنها در بازار سرمایه تهیه کرده و ارائه کند. درخواست دیگر او، توجه به شفافیت و رفع تعارض منافع در داخل بورس است.

قالیباف اصل نیز در این نشست گفت: در میان بازارها، بیشترین شفافیت مربوط به بازار سرمایه است که البته باید بیش از تقویت شود. در هر نقطه‌ای که تعارض منافع وجود داشته باشد ما سعی می‌کنیم آن را مدیریت و برطرف کنیم. این آمادگی نیز وجود دارد که به صورت مشترک روی این مساله کار کنیم.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

عملکرد متعارض شورای شهر مشهد

سعید شعرباف تبریزی (عضو هیات علمی دانشگاه بین‌المللی امام رضا) - ۲۸ مرداد ۹۹
 ◀ تعارض منافع در شوراها و شهرداری

انتخاب‌های لیستی سیاسی و گماشتن افراد داری تعارض منافع در سطح شورای شهر، نتیجه‌ای جز از دست دادن سرمایه‌های انسانی و طبیعی شهر به همراه نخواهد داشت. شهردار جوان مشهد که چند بار در سخنرانی‌های علنی اعلام کرد جمع بندی نهایی شهرداری بر تبدیل کاربری پروژه کمربند جنوبی، از یک پروژه شریانی ترافیکی به یک فضای اجتماعی خانواده محور است، در عمل مسیر متفاوتی را در قبال این پروژه پی گرفته است. وقتی طرح تفصیلی جنوب غربی و جنوب شرقی مشهد با امضای رسمی شهردار و با تثبیت پروژه کمربند جنوبی به شورای شهر ارسال می‌شود، وقتی نماینده شهردار در دفاع از پروژه‌ی کمربند جنوبی، معاون حمل و نقل و ترافیک شهرداری مشهد معرفی می‌شود، وقتی بیش از هشتاد درصد بودجه اختصاص یافته به پروژه‌ی کوه پارک در عمل به تثبیت پلتفرم کمربند جنوبی منجر می‌شود با حداقل تعارض با نقش ترافیکی، یعنی شهردار عزیز ما، دارد با ما مزاح می‌کند.

خبرگزاری دانشجو

مدیریت تعارض منافع لازم‌ه حفظ نظام است

مهدی رفیعی راد (استاد دانشگاه) - ۲۸ مرداد ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

برای حفظ نظام نیازمند انجام اصلاحاتی هستیم، معتقدم که باید اصلاحاتی در راستای حفظ نظام صورت بگیرد باید تعارض منافع در کشور را حل کنیم مثلاً کسی که انبوه ساز مسکن است نباید به عنوان وزیر مسکن معرفی شود.

🔗 رادیوگفت‌وگو

تشکیل شورای عالی خاک و تاثیر آن بر مدیریت تعارض منافع

جهانبخش میرزاوند (مدیر کل دفتر امور خاک وزارت جهاد کشاورزی) - ۲۹ مرداد ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه کشاورزی، دامداری و شیلات

تشکیل شورای عالی خاک به ریاست رئیس جمهوری با هدف هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی برای حفاظت و مدیریت پایدار منابع خاک کشور پیشنهاد شده است. ایده تشکیل شورای عالی خاک را ابتکاری از سوی وزیر جهاد کشاورزی است. تشکیل این شورا به جلوگیری از بخشی‌نگری، تعارض منافع میان دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و ناهماهنگی‌ها در چارچوب بروکراسی و همچنین سرعت بخشیدن جهت رسیدن به اهداف قانون حفاظت از خاک کمک خواهد کرد.

🔗 خبرگزاری ایانا

درخواست تسریع بررسی لایحه مدیریت تعارض منافع در مجلس

حسینعلی امیری (معاون پارلمانی رییس جمهوری) - ۲۹ مرداد ۹۹

◀ کلیات تعارض منافع

تعدادی از وزارتخانه‌ها و معاونین رییس جمهوری درخواست کرده بودند که درباره چند لایحه مهمی که قبلاً تقدیم مجلس شورای اسلامی شده، ما از مجلس بخواهیم که این لوایح را خارج از نوبت و با اولویت مورد بررسی قرار دهند. از جمله این لوایحه لایحه شفافیت، تعارض منافع بود که دولت هم با درخواست دستگاه‌های ذی‌ربط موافقت کرد. دو لایحه شفافیت و مدیریت تعارض منافع که از لوایح مهم و مورد نیاز کشور هستند، این دو لایحه می‌توانند بسیاری از مشکلاتی را که گاهی در رسانه‌ها مورد بررسی و نقد قرار می‌گیرد را حل کند.

با توجه به مصوبه امروز دولت، ما از نمایندگان و ریاست مجلس شورای اسلامی درخواست داریم که بعد بازگشت نمایندگان از حوزه‌های انتخابیه خود در هفته‌های آینده، این دو لایحه را در اولویت رسیدگی قرار دهند

🔗 خبرگزاری ایرنا

خشن‌ترین شکل تعارض منافع در آموزش و پرورش است

جلیل شمس - ۲۹ مرداد ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه‌ی آموزش عمومی

تعارض منافع به شکل شرکت‌های خدماتی و دلال پرسنل تجلی دارد. به این ترتیب که اموری از وظایف به شرکت‌های وابسته به مدیران و یا نزدیکان آنها واگذار می‌شود که در این شرکت‌های دلال پرسنلی، بردگی باستانی و استثمار جوانان تحصیل کرده نمود عینی دارد. شرکت‌های دلال پرسنلی در اغلب وزارتخانه‌ها، خصوصاً بهداشت و درمان، و آموزش و پرورش و شهرداری‌ها و ... پررنگتر از همه جا بود. چند سال پیش روند دلال پرسنلی در وزارت بهداشت با حذف دلال‌های پرسنلی کاهش یافت. علی‌رغم اینکه در همه اسناد بالادستی آموزش امور حاکمیتی بوده و مشمول اصل مخرب ۴۴ نمی‌شود. اکنون در گروه‌های غلط، ارزان‌فروشی خدمات آموزشی، دلال پرسنلی و تعارض منافع در خشن‌ترین شکل ممکن در آموزش و پرورش جریان دارد.

دلال پرسنل‌ها با همزیستی تعارض منافع زمینه بردگی معلمان جوان در طرح‌های کذا مانند خرید خدمات و مدارس طبقاتی و پولی را فراهم ساخته است. وزیر میرزایی نمایش‌هایی آموزش کشور از اپیدمی تعارض منافع را تداعی نمودند و با تعیین ضرب‌العجل امر به توقف تعارض منافع در آپ نمودند. بلافاصله فضای فرهنگی معلمان کشور از این گرایش وزیر حمایت توأم با تردید نمودند. خیلی وقت است که زمان ضرب‌العجل پایان یافته ولی از تقسیم عجل هم خبری نیست. چون بسیاری از بالاترها خود مصداق تعارض منافع بودند که وزیر میرزایی نیز علی‌رغم نمایش اقتدار در ابتدای امر سکوت و بی‌تفاوتی را اجباراً انتخاب کردند.

🔗 پایگاه خبری تحلیلی آرمان تبریز

سازمان جنگل‌ها و معضل تعارض منافع در ایفای وظایف زیست‌محیطی

محمد درویش (فعال محیط‌زیست) - ۲۹ مرداد ۹۹

◀ تعارض منافع در حوزه‌ی محیط زیست

سازمان جنگل‌ها و مراتع و آب‌خیزداری باید از دل جهاد کشاورزی درآمده و تبدیل به وزارتخانه شود. سازمان حفاظت محیط‌زیست باید اقتدار لازم را به صورت مستقل به دست بیاورد و قوانینی وجود داشته باشد که نقش نظارتی این سازمان را پررنگ‌تر کند. بخشی از وظایف نظارتی سازمان حفاظت محیط‌زیست مثل نظارت و پایش صنایع، اساساً ارتباطی با شرح وظایف سازمان جنگل‌ها ندارد، ولی اگر قرار است سازمان محیط‌زیست تبدیل به وزارتخانه شود، باید مستقل از سازمان جنگل‌ها باشد تا بتواند عملکرد سازمان جنگل‌ها و مراتع را نیز ارزیابی کند. دوران طلایی سازمان جنگل‌ها در دهه ۵۰ و زمانی بود که این سازمان به صورت مستقل یک وزارتخانه بود. در این دوران قوانین خوبی در حفاظت از منابع طبیعی تدوین و تصویب شد. سازمان جنگل‌ها الان در دل وزارتخانه‌ای کار می‌کند که هر قدر زمین کشاورزی بیشتر و محصول بیشتری داشته باشد، خود را موفق‌تر معرفی می‌کند؛ در نتیجه این وزارتخانه اساساً نگران آتش‌سوزی جنگل‌ها و مراتع و تغییر کاربری رویشگاه‌های جنگلی نیست و حتی با این سازمان نیز دچار تعارض منافع است.

مدارس فرهنگ، مصداقی از تعارض منافع

مهرداد خدیر (روزنامه‌نگار) - ۲۹ مرداد ۹۹
◀ تعارض منافع در حوزه‌ی آموزش عمومی

آقای غلامعلی حداد عادل در پیامی تصویری به پاره‌ای شبهات از جانب آقای پرویز فتاح رییس بنیاد مستضعفان که در یک برنامه تلویزیونی درباره «مدرسه فرهنگ» مطرح شده پاسخ داده است. این سخنان اما به جای آن که شبهات مطروحه را رفع کند بحث‌های تازه‌ای برانگیخته است. آقای حداد عادل در تمام دهه ۶۰ و سال‌هایی از دهه ۷۰ قائم مقام وزارت آموزش و پرورش بوده و هنوز در این وزارتخانه و در قالب عضویت در شوراهای عالی مختلف حضور دارد. این که فردی واجد مقام دولتی باشد و مؤسسه غیر دولتی ولو غیر انتفاعی راه بیندازد آیا مصداق «تعارض منافع» نیست؟ آقای حسین شریعتمداری چند سال پیش و در یادداشتی با اشاره به این که جیمی کارتر پس از ریاست جمهوری مزارع بادام زمینی خود را فروخت تا بحث تعارض منافع پیش نیاید (تصمیمات تعرفه‌ای به حساب منافع او گذاشته نشود) و تیتراژ: از کارتر یاد بگیرید! موضوع نوشته این بود که نمی‌شود شخص، مقام دولتی داشته باشد و تصمیمات او منافع شخصی ایجاد کند. حداقل انتظار از آقای حداد عادل این بود و هست که دیگر هیچ مسؤولیتی در وزارت آموزش و پرورش نداشته باشد.

سایت تحلیلی خبری عصر ایران

تحلیل تعارض منافع در فضای مجازی خوب و بد فراگیر شدن کاربرد تعارض منافع

راضیه شیخ‌رضایی

در هفته آخر مردادماه حدود ۱۵۶ مطلب با کلیدواژه تعارض منافع در رسانه‌های تلگرام، توئیتر و اینستاگرام تولید و بازنشر شده است که بیشترین سهم این تعداد مطلب متعلق به توئیتر با ۶۵٪ توجه رسانه‌ای - تلگرام ۲۶٪ و اینستاگرام ۹٪ است. باتوجه به موضوع مرتبط با تعارض منافع، فراوانی موضوعات و اهمیت‌شان، تحلیل تعارض منافع فضای مجازی ۲۲ تا ۲۹ مرداد در چهار محور بیان شده است: ۱- کلیات تعارض منافع، ۲- تعارض منافع نمایندگان مجلس، ۳- تعارض منافع در شهرداری و ۴- موضوعات قابل توجه شامل مسئله نظارت بانکی، شورای عالی کار و شرکت ایران خودرو که در ادامه می‌خوانید.

به طور کلی، برخی از افراد در حوزه سیاستگذاری نحوه مدیریت تعارض منافع را صرفاً تعریف اصول رفتار اخلاقی می‌دانند و معتقدند اگر افراد را به لحاظ دینداری توانمند کنیم و اصول اخلاقی را آموزش دهیم در شرایط تعارض منافع چنین افرادی قطعاً نفع عمومی را انتخاب می‌کنند و از هر انتخابی که منجر به سود شخصی‌شان می‌شود، صرف نظر می‌کنند.

اما در سوی دیگر، برخی از سیاستگذاران مدیریت تعارض منافع را منوط به این می‌دانند که قوانین و مقررات را به نحوی تنظیم کنند تا از موقعیت‌های تعارض منافع بالقوه پیشگیری شود و مابقی موارد به اصول اخلاقی واگذار شود.

به نظر می‌رسد که کفه ترازو اخلاق در نظام اداری در اوایل انقلاب اسلامی سنگین‌تر بود، زمانی که تمامی اصول کاری مبتنی بر ارزش‌های دینی و اخلاقی بود اما در حال حاضر با وجود حجمی از فسادهای رسانه‌ای شده و یا غیررسانه‌ای شده، سیاستگذاران متوجه این نقصان شده‌اند که تعارض منافع در ایران مدیریت نمی‌شود و از سویی ارزش‌های اخلاقی نیز کارکردشان را از دست داده‌اند. در نتیجه در این شرایط تنها اقدام مفید می‌تواند اتکا به لایحه تعارض منافع باشد که دولت آن را تهیه کرده است و در انتظار تصویب مجلس به سر می‌برد تا پس از تصویب آن، کفه ترازو قانون سنگین شود.

در نگاه کاربران فضای مجازی نیز اهمیت تصویب قانون تعارض منافع روشن شده است، از این جهت که یکی از علل فساد و ناکارآمدی در ایران، عدم مدیریت قانونمند تعارض منافع است:

کاربر *Hoda Tohidi* نوشت: «تعارض منافع نهادهای حاکمیتی یکی از دلایل مهم ناکارآمدی نظام است. هر یک با تمام توان می‌زنند دیگری را خنثی می‌کند. این روزهای جمهوری اسلامی لحظه لحظه‌اش کتاب درس است.»

کاربر *A. Dastaran* نوشت: «عمده فسادها یا حتا غالب ناکارآمدی‌ها زائیده وجود تعارض منافع هستن. یعنی مسئول در موقعیتی قرار بگیره که برای درنظر گرفتن منافع شخصیش باید منفعت مردم رو رد کنه. مثل یکی بودن ناظر، مجری و قاعده گذار. تا وقتی مجلس و کمیسیون‌هاش از تعارض منافع پاک نشه فساد و ناکارآمدی باقیه.»

کاربر *saeed* نوشت: «...اما حقیقت تلخ این است که تا زمانی که تعارض منافع (بخوانیم فساد)، در سطوح بالای حکومت، وزارت و دانشگاه‌ها وجود دارد، چشم انداز روشنی برای اصلاح (اینجا آموزش پزشکی) دیده نمی‌شود.»

کاربر حسن آقا نوشت: «تعارض منافع پدر تمام مفاسد نظامه هر قسمتی رو می‌بینی یه مافیا تشکیل شده و بوسیله تعارض منافع پوشش داده میشه و هیچوقت اصلاحش ممکن نیست! تنها راه کنترل اژدهای هفت سر فساد زدن سر بزرگش یعنی همین تعارض منافع. و شکستن این بت بزرگ، ابراهیم بت‌شکنی لازم دارد...»

نکته قابل بررسی انتقادی در دو اظهارنظر کاربران فوق این است که اولاً تعارض منافع مساوی و مرادف با فساد قلمداد شده که چنین نیست؛ تعارض منافع می‌تواند منجر به فساد شود، اما همان فساد نیست. ثانیاً تعارض منافع لزوماً سرمنشاء تمام مفاسد نیست؛ مفاسد اداری، اقتصادی، سیاسی هر یک از مجموعه علل و عوامل ساختاری و فرایندی و رویه‌ای متاثر هستند که تعارض منافع یکی از این علل (هرچند علت مهم و بسیار تاثیرگذار) است.

شرکت‌داری نمایندگان مجلس، مصداقی از تعارض منافع

بعد از موضوع کلی تعارض منافع که بیشترین محور این هفته بود، تعارض منافع نمایندگان مجلس مورد توجه کاربران فضای مجازی بود:

کاربر شریعت نوشت: اسمش هیئت نظارت بر نمایندگان اما در عمل متشکل از خود نماینده‌های مجلس شده! یعنی خود نماینده‌ها قراره اگر تخلفی از یک نماینده مجلس صورت گرفت رو بررسی کنن و به دادگاه از جاع بدن. تعارض منافع در این هیئت باعث شده که عملاً هیچ کارکردی نداشته باشه چون همه اونجا از خودشون!

کاربر ملیکا یک پزشک نوشت: «تعارض منافع فقط اونجایی که برای تحقیقات در مورد یه موضوعی یه سازمان یا وزارتخونه، نماینده‌های مجلس رو دعوت میکنن اونجا و کلی وعده چرب و شیرین میدن تا نتیجه تحقیقات رو به نفع خودشون برگردونن! امان از این مکان‌های به ظاهر بی طرف»

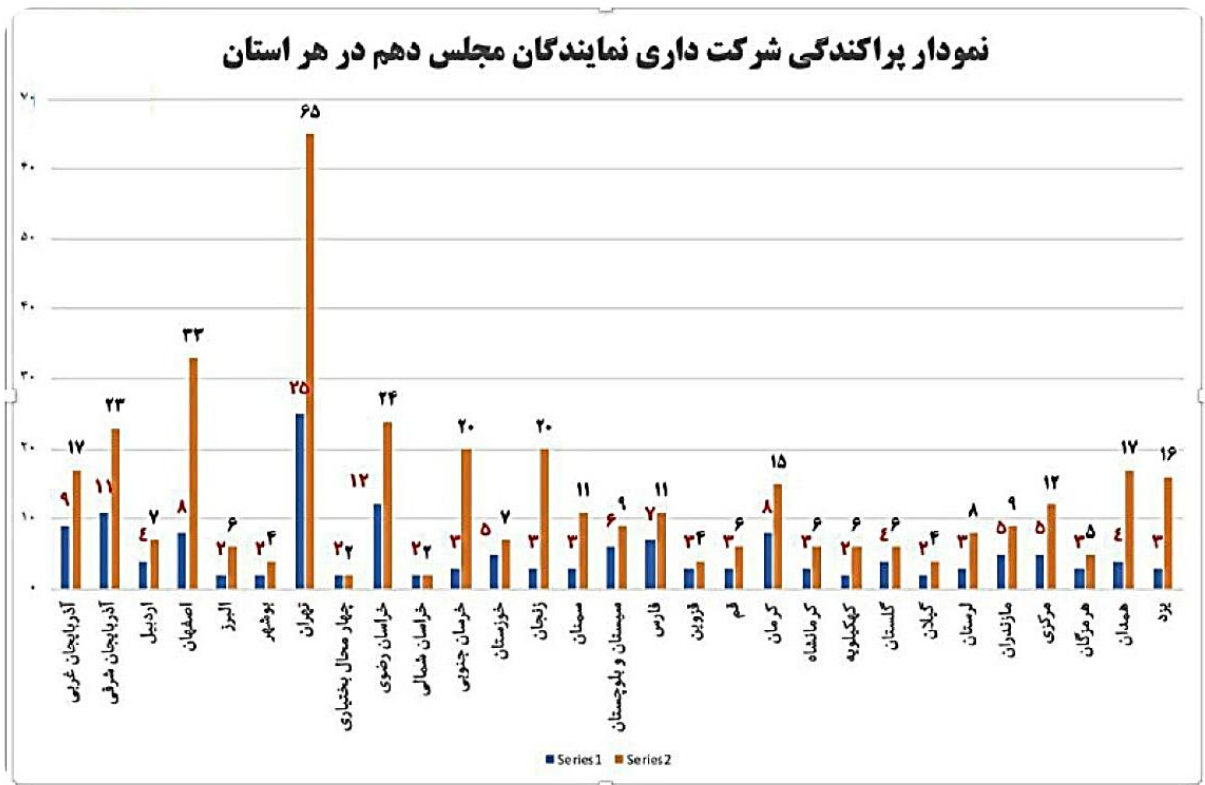
کاربر دکتر بیکار نوشت: «سفرهای کاری مشترک وزرا با نمایندگان باعث میشه اون نماینده رابطه رو بر ضابطه و انجام وظایف نمایندگیش مقدم بدونه و وام دار اون وزیر بشه مخصوصاً وقتی هزینه سفرش توسط وزارت خانه داده بشه که باعث تعارض منافع میشه و چشم روی خطاها و مشکلات وزیر میبندد! آن بر رفتار نمایندگان سکوت کرده!»

تعارض‌های منفعی که برای نمایندگان مجلس شورای اسلامی نوشته شده است از جمله موقعیت‌هایی است که به خاطر وضعیت اتحاد ناظر و منظور، قاعده گذار و مجری و ایجاد شرایطی برای تبانی و دریافت هدیه به وجود می‌آید.

در موقعیت اتحاد ناظر و منظور فرد یا سازمانی که مسئول نظارت بر رفتار و عملکرد خود است با مسئله تعارض منافع روبرو می‌شود و در نتیجه مسئله نظارت را با مشکل روبرو می‌کند.

به عبارت دیگر به هنگامی که نمایندگان مجلس تحت تأثیر هدیه و یا هر نوع منفعت شخصی دیگر، در وظیفه نظارتی خودشان دچار شک و تردید شوند در موقعیت تعارض منافع قرار می‌گیرند که می‌تواند منجر تعارض منافع بالفعل و یا فساد شود. در این موقعیت حتی اگر نمایندگان مجلس وظیفه نظارتی خود را انجام دهد اما به دلیل موقعیت تعارض منافع بالقوه، بازهم ممکن است از نگاه مردم و سایر نمایندگان درگیر تعارض منافع شده باشد که تنها راه حل ایجاد شرایطی برای شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها و نظرات است.

علاوه بر توییت، مطلبی نیز درباره شرکت‌داری نمایندگان مجلس در فضای تلگرام بازنشر شد که حاکی از آن بود که روی نمودار وضعیت عضویت نمایندگان مجلس دهم را در شرکت‌های دولتی، خصوصی و خیریه‌ها نشان می‌داد. این موضوع می‌تواند منجر به تعارض منافع ارتباطات سهامداری و مالکیت شرکت‌ها شود زیرا چنین وضعیتی می‌تواند وظایف درست نمایندگی را مختل کند به طور مثال نماینده‌ای که سابقه حضور در هیئت مدیره ذوب آهن اصفهان را داشته آیا در بزنگاه تصمیم‌گیری در این مورد می‌تواند منصفانه قانون‌گذاری کند؟

تعارض منافع، منشاء شهرفروشی شهرداری‌ها

حوزه دیگری که مورد توجه کاربران بود، در حوزه شهرداری و مسکن است:

کاربر جوانمرد نوشت: «تو شهرداری هم اینطوری هست ماده ۱۰۰ به ظاهر ناظر بر تخلف درست کردند ولی در عمل تنها کارش این شده که از محل جریمه‌های خلافی برای شهرداری پول بسازه این‌ها همش تعارض منافع درست می‌کنه و باید اصلاح بشه و الا روز به روز خلافی بیشتر می‌شه»

عباس آخوندی وزیر سابق مسکن هم نوشت: «باید شهرداری‌ها از حیاط خلوت وزارت کشور و استانداری‌ها بودن خارج شوند. دولت باید حافظ حقوق شهروندان باشد و روبه‌روی شهر فروشی قرار گیرد. تعارض منافع موجود میان شهرفروشی برخی شهرداری‌ها و نظارت دولت که ذینفع این امر شده است، ریشه این گرفتاری است. این ارتباط را باید قطع کرد.» کمیسیون‌های ماده ۱۰۰ شهرداری که وظیفه‌اش پیشگیری از تخلفات ساختمانی است، از راه جریمه مالی تخلفات برای خود کسب درآمد می‌کنند. پیامد چنین تعارض منافی تراکم فروشی و یا همان شهرفروشی است که عباس آخوندی هم به آن اشاره کرده است.

موضوع دیگر مربوط به تعارض منافع در حوزه مسکن و بنگاه‌های معاملات املاکی است، کاربر فرش باف در این باره نوشت: «یکی از ذی نفعان افزایش قیمت اجاره بها املاکیا هستند و برایشون تعارض منافع داره چون کمیسیونی که از طرفین میگیرن درصدی از همون مبلغ اجاره است پس هر چی بیشتر باشه سهم اونم بیشتر میشه خودشونم کلی دلالی میکنن و خونه خرید و فروش میکنن مثلاً همین مسکن مهر همین باعث میشه قیمت بره بالا».

موضوعات قابل توجه دیگر

برخی از موضوعات در فضای مجازی نوشته و بازنشر می‌شوند اما چندان در میان حجم مطالب دیده نمی‌شوند، در این هفته چند مورد از مصادیق تعارض در حوزه‌های بانکی، شورای عالی کار و خودروسازی مهم بودند که باید به آن‌ها اشاره کرد:

کاربر نرگس فاطمی درباره تعارض منافع در سیستم بانکی نوشت: «یکی از اعضا شورای انتظامی بانک مرکزی از مسئولین بانکی کشور انتخاب میشه! یعنی اون بخشی که باید نظارت روی بانک‌ها داشته باشه مستقیماً از خود بانک انتخاب میشه! خب این تعارض منافع باعث میشه سیستم نظارتی بانک مرکزی مختل بشه چون هر دو سمت به خاطر آینده شغلی خودشون درست کار نمیکنن!»

این مصداق هم مانند وضعیت هیات نظارت نمایندگان مجلس است که ناظر و منظور در این موقعیت یکی می‌شود و نظارت را با مشکل مواجه می‌سازد.

کاربر هنگامه صالح درباره تعارض منافع در شورای عالی کار نوشت: «اصلی‌ترین وظیفه شورای عالی کار به ظاهر مدافع کارگر تعیین حداقل دستمزد روزانه کارگران با نظر کارشناسان مربوطه و نمایندگان کارگران و کارفرمایان براساس نرخ تورم سالانه است که به دلیل تعارض منافع تصمیمی به نفع کارگران گرفته نمی‌شود».

به نظر می‌رسد که بیان چنین مصداقی از تعارض منافع مبهم باشد زیرا نویسنده روند دقیق شکلگیری تعارض منافع را مشخص نکرده است اما می‌توان گفت این تعارض منافع در سطح کلان است و دو ابهام دارد که اولاً نمایندگان کارگران را چه افراد و نهادی انتخاب می‌کند که باید نقش مدافع کارگران را بازی کند؛ دوماً اساساً بزرگ‌ترین کارفرمای کشور دولت است در نتیجه شورای کار که مورد حمایت دولت است به نفع کارگر عمل نمی‌کند.

در تلگرام صد فساد مطلبی با عنوان «تعارض منافع ایران خودرو و شرکت قطعه سازی کروز!» منتشر شد که به مصاحبه معاون فروش ایران خودرو اشاره داشت که گفته بود اگر قیمت مواد اولیه خودرو بره بالا، ما هم قیمت خودرو را هر سه ماه یکبار بالا می‌بریم! نکته این صحبت هم این است که در حال حاضر سهامدار اصلی ایران خودرو، شرکت قطعه‌سازی

کروز است. در نتیجه مدیران این شرکت‌ها برای منفعت‌شان هم قیمت قطعات اولیه خودرو و هم قیمت خودرو را بالا می‌برند. چنین وضعیتی می‌تواند مصداق تعارض منافع سهامداری شرکت‌ها باشد که یک بخش خصوصی سهامدار بخشی از شرکت دولتی است، در نتیجه مسئله قاعده‌گذاری و نظارت به وجود می‌آید.

*

گسترش استفاده از مفهوم تعارض منافع توسط کاربران فضای مجازی برای اظهارنظر و تحلیل مسائل مختلف در حوزه‌های متنوع حکمرانی و اجتماعی، بیانگر این است که افکار عمومی نسبت به موضوع تعارض منافع به خوبی حساسیت لازم را پیدا کرده است. هر چند برخی امواج رسانه‌ای حول موضوعات و طرح آن‌ها ذیل مفهوم تعارض منافع، آشکار و پنهان بیانگر برخی کمپین‌های برنامه‌ریزی شده هستند که در فضای مجازی هم کار می‌کنند؛ اما در کل شاهد توجه روزافزون کاربران به مفهوم تعارض منافع برای تحلیل اختلال‌ها و ناکارآمدی‌ها در ابعاد مختلف کشور هستیم. این توجه از سویی سرمایه‌ای مهم و ارزشمند برای مدیریت تعارض منافع است، اما از سوی دیگر، مخاطراتی را هم در پی دارد: کاربرد بی حساب و کتاب و شتابزده مفهوم تعارض منافع برای ترسیم هر موقعیت و ناکارآمدی‌ای می‌تواند به زودی به تهی شدن این مفهوم از کاربرد واقعی و کارشناسانه خود بینجامد. در این زمینه باید درنگ کرد و کوشید نخبگان و عموم افراد جامعه را به کاربرد دقیق و متناسب مفهوم تعارض منافع در تحلیل وضعیت‌ها دعوت کرد.

پژوهشکده مطالعات توسعه

خبرنامه هفتگی مدیریت تعارض منافع

مجموعه مطالعه و پایش تعارض منافع در ایران - ۸

شماره هشتم - ۲۵ تا ۳۱ مرداد ۱۳۹۹

دبیر خبرنامه: سمانه سهرابی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

